

PROGRESUL

Abonamentul:

Pe un an 8 cor., pe jumătate de an 4 cor.
Pentru România și străinătate anual 10 cor.Foae socială-culturală.
Apare în fiecare Sîmbătă.Redacția și Administrația Nr. 817.
Telefon Nr. 29.

Examenenele.

Dacă ar veni un străin dintr'o țeară culturală să ne studieze moravurile și munca ce se depune și la noi întru îndreptarea calităților sufetești și corporale ale poporului românesc, l-am duce în biserică și din biserică în școală. În biserică i-am arăta catapetasma aurită și mulțimea de icoane zugrăvite de măestrul zugrav cutare, care a primit *mai ieftin* lucrarea; i-am arăta po-doabele de pe pistol ș. a. și am da zor să ieșim cu el din biserică, să nu pătrundă cu ochiul și în rînduile noastre rituale, încărcate de nepricepere și de tradiții păgînești. În școală, dacă s'ar nimeri pe vremea secerișului, l-am pofti să ia parte la examenul anual, unde ar avea prilejul să ne cunoască și mai bine golătatea culturală, văzînd cum să bolborisesc rugăciunile, fără nicio pătrundere, cum se citește, în clasa întîi tot atît de *fluid* ca și în a cincea-șasea, cum din Geografie pe alocurea vorbesc copii și de astronomie, fără să-și cunoască comuna și împrejurimea, cum din gramatică vorbesc despre propoziții copulative, disjunctive, scriînd însă pe tablă „Fratele lu mama e sănătos”, ear din conjugarea verbului se scuză învățătorul că n'a avut vreme să ia mai mult decît cele trei timpuri principale ale indicativului ș. a. m. a. La sfîrșit comisia examenătoare laudînd activitatea învățătorului, declară examenul de „foarte reușit” și trece la masa încărcată din

belșug cu mîncări și beuturi, unde sînt invitați și alți fruntași diu comună, cari „nu pot fi trecuți cu vederea”... Pe alocurea se cheltue și cîte 30 cor. (dela biserică!) pentru găzduirea comisiei, că de... așa e uzul... Eată de unde se începe neajunsul, care se strecoară, dela *mehanismul* ucigător din școală, până în corporațiile cele mai înalte bisericești, unde se raportează asupra rostului cultural dela periferii. Și cînd se găsește cineva să ceară dela forul competent vr'o îmbunătățire a mijloacelor culturale, cum ar fi bunăoară și controlul adevărat al învățămîntului primar, sar toți cu gura că „nu-s bani; poporul e sărac, n'are de unde să plătiască și organe de control”...

Aici ar fi să continuăm a arăta scăderile uriașe provenite din nepăsarea antestătorilor, ori mai bine zis, din ciocnirea între lumină și întuneric, ce datează dela contrastul dintre egoistul Cain și între Avel cel cu jertfa plăcută lui Dumnezeu, dar cui să i-o spuî? Celor ce nu vor să înțeleagă? De 15 ani se agită tema aceasta, pornită din însași Reuniunea generală a învățătorilor din Eparhia Caransebeșului, și idea nici până astăzi n'a luat trup. Ș'o să mai treacă multă apă pe Dunăre pănă ce vor rupe zăgăzurile întunerecului la poporul nostru.

Un lucru însă socot a nu fi de prisos, ș'anume să se stabilizească responsabilitatea factorilor cari în privința aceasta nu și-au făcut datoria. Și asta, dacă nu se va găsi vr'un altul, mai chemat, o să-mi iau eu, iscalitorul acestor rînduri, inima în dinți arătînd cu degetul cau-

zele și efectul dezastruos al acestei întrelăsări regretabile și vina istorică a celorce — nu vreau să 'nțeleagă. Și nu cred să ne despartă mult timp până la dezvoltarea într'o altă formă, nu numai în cadrul unui articol de ziar, a acestei calamități.
Gheorghe Jianu.

„Azilul orbilor Regina Elisabeta”.

Citim în „Epoca” că Mercuri, la 18 Mai c. consiliul de administrație al Vetrei Luminoase, s'a intrunit la ministerul de interne și a discutat, dimpreună cu d-l A. Marghiloman, măsurile cele mai urgente ce sînt de luat pentru punerea în stare de funcționare normală a acestei instituțiuni.

D. doctor Crăiniceanu, a cărui competență este de toată lumea recunoscută, va fi numit director al acestui azil, înlocul d-lui Marinescu, contabil la Banca Națională, care cu mult devotament acceptase să gireze această funcțiune până la numirea unui titular.

Și fiindcă e o instituție umanitară pentru toți Români de pretutîndeni, în cele următoare arătăm și cetitorilor noștri

Memoriul distinsului nostru colaborator asupra „Azilului orbilor Regina Elisabeta”:

Făcîndu-mi-se deosebita onoare de a mi-se cere un Memoriu asupra „Azilului orbilor Regina Elisabeta”, găsesc nimerit, ca din informațiunile ce am putut culege, să descriu pe scurt fazele prin cari a trecut această instituțiune, și să adaog cîteva reflexiuni ale mele.

Este cam un sfert de veac decînd Augusta Suverană se pusese în contact intelectual ca unele scriitoare oarbe, ca d. ex. Berta Galeron, baroneasa de Kranichfeld etc.; ear pentru a corespunde cu dinsele direct, învățase chiar scrierea orbilor, cu puncte în relief, sistem Braille. Dup'aceia o mulțime de exemplare din scrierile Carmen Sylvei, transcrise în Braille, le trimitea M. S. Segina în toate

FOILETON.

Dîn darul Ducului preasfînt.

Și dupăce-o 'nviat dîn mort,
Cristos la ceri s'o înălțat,
Dar ear' coboară prăstă toț
Prăst'ăia cie lor ascultat.

Duc sfînt în chip dă limbă dă foc,
Prîn toace ușilie 'ncuniace,
Au dovegît că'n oricie loc
El, find girept, tot o străbace.

Apostolii lui următori
Plecat-or d'atunci toț în lume,
Find chinuîț dă mulceori,
Tot prăntu fapcelie lor bunie.

Prîn chinuri ajungeau la pace
Și gireptace-or sămănat;
Urmași lor însă ce-or face,
Cari roduri bunie-încă n'or dat.

Că Ducul înălțegerii
Ș'al cemerii dă Dumnedzău.
Bagsama-î lăsat pergerii,
Dă nîe cuprinde ear' Duc rău.

Ingenunchind să nîe rugăm
Prăntu al nostru neam trugit:
Măi multă parce să avem
Dîn darul Ducului preasfînt!

Ilie Crăciunel.

Șarpele.

De Damian Izverniceanu.

Trecut-au deatunci mai multă vreme. Fata se iubia tot mai mult cu păcurarul ei cel tinerel și subțirel. Și se întîlniau ei tot mai des la izvorul din marginea satului și în grădina lor plină cu flori și busuioc. Acolo se așezau pe pajîștea verde și numai în sărutări și îmbrățișări o duceau pănă după miezul nopții, pecînd cloșca cu puii ei de aur se perdea însus pe bolta cerului.

O vreme părinții fetei nu au știut nimic despre tainele ei, pănăce vestea, că ar fi binecuvîntată, nu străbătu pănă la ei. Au chemat-o atunci, au privit-o în față și bătrîni roșiră de rușine, apoi îngălbeniră de minie și prînseră a-i căra cu pumnii în cap, în față, unde o nimeriau, pănăce biata fată cu gura și cu nările pline de sînge s'a prăbușit la pămînt.

— Tu să ne faci pe noi și neamul nostru de mirul satului!... Fată ticăloasă și destrăbălată ce ești!

Înzadar încerca biata fată să se împotrivască că nu ar fi păcătoasă, că nu e din vina ei, căci nimeni nu o credea și nici răgaz la vorbă nu îi dădeau.

A înoptat pecînd fata își venise în fire, au luat-o atunci bătrîni și încercînd-o cu ocări și sudălmîi, i-au arătat ușa să se ducă în lume. Și a plecat fata tristă, cu inima desnădăjduită, cu inima frîntă de durere și cu ochii înundați în lacrimi, și pășia în neștire pe uliță, învăluită în umbrele întunecate ale nopții, pănăce s'a trezit la izvorul

din marginea satului. S'a spălat atunci cu apă proaspătă pe față, a luat în pumnii și a beut apă din izvor și așezîndu-se pe o peatră, a rămas așa perdută în gînduri. Simția fata, cum ceva i-se mișca ne'ncetat prin pîntece.

Și avea ea acolo dureri grozave și părea că o taie înlăuntru cu un cuțit. Dimineața întotdeauna pe inima goală bea lapte, și cum îl bea și durerile îi încetau. Dureri mari avea atunci cînd minca mîncări acre, delavreme însă s'a lăsat biata fată și nu se mai nutria decît cu lapte.

Nu știa ce să fie. Și pecînd gînduri negre și triste îi învălmășiau mintea, deodată o doină dulce, plină de duiosie, începu a se desprinde din liniștea nopții și se amesteca cu sunetul tălăngilor oilor ce păștau pe coastă și cu murmurul izvorului. Era el, flăcăul, drăguțul ei. A plîns ea din nou cu durere, și deodată se trezi suînd pe coasta dealului însus, de unde izvora cîntarea ce vibra în noapte. Se duse la păcurar, cu gîndul că doar în el va afla sprijin, mîngăere, el barem va fi crezător cuvintelor ei, ea care nu mai avea pe nimeni în lume, ea care ajunsese fata nimeniului.

Plîngînd i-a destăinuit păcurarului durerile nerazurile și nevinovăția ei.

Acesta a privit-o, la început neîncrezător, și i-a zis:

— Ia bine seama, draga mea, nu cumva te va fi amăgît cineva?...

— Nu, nu, dragul meu, mă jur pe ce am mai scump în lume că nu...

Păcurarul înduișat a crezut vorbelor ei și

părțile lumii, fiindcă observase „că nu se cere destul dela creerii orbilor și se cere prea mult dela minile lor” (Vezi „Cetea orbilor”, de Carmen Sylva).

Pe mulți orbi îi subvenționa cu ajutoare bănești, între cari și tipograful orb Teodorescu, care mai apoi inventă mașina românească de tipar pentru orbi. (1905).

La 1899 s'a inaugurat la Neuwied pe Rhin, orașul natal al M. S. Reginei, un azil pentru orbi, care a și servit în parte de model azilului, pe care M. S. deja îl concepușe în principiu în inima sa cerească.

Pentru ajungerea mai cu înlesnire la scop, M. S. Regina organizând serate muzicale, pentru un număr mai mare de persoane din societate, pune pe câteun orb, educat în institutele din străinătate, de a executa bucăți la piano, și a citi din cărțile Carmen Sylvei, tipărite pentru orbi.

În Februar 1904 frații baroni de Groedel, au pus la dispoziția M. S. suma de 15.000 lei pentru scopuri de binefacere, pe cari M. S. i-a destinat pentru ajutorarea orbilor, înființând și „Societatea Regina Elisabeta”, ce avea același scop.

Tot atunci D-l ministru Alex. Marghiloman s'a oferit a contribui cu prețul chiriei unui local pentru proiectata instituție a orbilor, predând imediat M. S. suma de 300 de lei; totuși proiectul a trebuit să mai întârzie din diferite cauze*).

La începutul lui Iunie 1906 s'a deschis în Expoziția română o conducă de colectarea fondurilor necesare pentru azilul orbilor, ce a dat rezultate destul de bune.

Ziua întâi de August 1906 este memorabilă pentru orbi noștri, căci în aceia zi li-s'a deschis primul institut într-o casă închiriată în Bd. Carol 31, începându-se cu 8 orbi și un maestru orb, cari implintiau scaune, ear până la sfârșitul anului numărul orbilor a ajuns la 71.

Până la 1 August 1907 s'au lucrat mărfuri în valoare de aprox. 13.000, din care a rămas beneficiu net 2.448 lei. Donațiunile au atins suma de aprox. 50.000 lei, din care scăzând cheltuelile, a rămas ca avere a fundațiunii suma aprox. de 450.000 lei.

În 1908 încăperile localului fiind prea mici, s'a închiriat și localul vecin din Calea Moșilor 148, precum și un al 3-lea local în Calea Victoriei 107, ce servia de magazin și internat de fete oarbe și care după un an a fost închis.

În acest an erau adăpostiți: 2 profesori orbi, 2 maeștri și 1 tipograf, orbi, apoi 151 orbi cu

* Au mai contribuit dintre personajii și instituțiuni: A. Raky 100.000; Krupp din Essen 30.000; Disconto din Berlin și București 22.000; A. E. Ziffer (Viena) 15.000; Marco Fischer (Mihăileni) 10.000; Banca Națională 6.000; Anastasiu Elena, Cazzavilan Teodora și Iorgan Elena cite 5000; Leon Ghica 3500; Elefterescu Elena și Mihail Const. cite 3000; ear M. S. Impăratul Franz Josef I, Banca Generală Română, Casino comanditari, L. Dreyfuss (consul, Paris) Kiriazzi Cleopatra, Primăria Craiova și Soc. politecn. „Sarafoff” (Bulgaria) cite 2000 lei și o mulțime de alții sume mai mici.

iubind-o el atît mai mult s'a învoit a o primi la dînsul. Și a trecut de atunci mai multă vreme și cei doi tineri se iubiau tot mai mult și tot mai cu foc. Atît numai că biata fată tot mai mult se îngreuna și durerile i-se măriau.

După vr'o nouă luni, decînd părinții au isgonit-o dela casa lor, eată că sus la stîna se trezi cu mîmă-sa. Aceasta își călcuse pe iuimă și se duse să vada ce-i mai face fata. Și mult s'a crucit ea cînd a văzut că după socoata ei sorocul fetei s'ar fi implinit și fără niciun rezultat.

Vremea trecea mereu, a trecut un an, ba începuse a se apropia și al doilea și tot nimic nu mai era. Culoarea fetei se vestejia mereu. Toată lumea se mira și nu știa ce o să fie cu biata fată.

Părinții ei amarnic se căinau de ceiace făcuseră cu dînsa. Și o rugau ei acuma ca să vină îndărăt la casa lor, dar ea nu voia odată cu capul, nu că și-ar fi urît părinții, ci pentrucă îi era tare drag păcurarul și nu se mai putea dezlipi de el.

Odată, într-o dimineață cam în preajma Rusaliilor, dupăce mulseră oile, luară găleata cu lapte și plecară în sat. Era cald și vreme bună. Paserile ciripiau prin tufișurile înverzite, eară prin cireșii înalți cu cireșe mari, cărnose își sclipiau roșata ca focul în bătea vaselor de soare. Păcurarul le văzu.

Eacă, s'au copt cireșele... să-ți ajung citeva? întreba el.

— Ajunge-mî, trebuie că or fi bune.

El lăsă găleata la o parte și se aruncă sprinten în cireș. Fata remase lingă găleata cu

famiile lor, din cari 130 au lucrat în 12 ateliere, mărfuri de aprox. 110.000 lei, din care 3500 era beneficiu net. Cheltuelile s'au urcat la 100.000 lei, și s'au mai donat 110.000 lei, plus 40.000 lei dela cele 84 societăți regionale înființate în acest scop. Avera fundațiunii s'a urcat astfel, după scăderea cheltuelilor, la aprox. 530.000 lei, din cari 280.000 imobile și investițiuni, ear 50.000 în produse fabricate.

Tot în 1908 fundațiunea cumpără un teren de 260.000 m. p., în str. Mărcuța între Vii Nr. 20, pe prețul de 260.000 lei și la 5/18 Octombrie 1908 s'a început pe acest loc clădirea marelui local al „Azilului orbilor Regina Elisabeta”, care e compus din 2 pavilioane impozante, unul pentru orbi de sex bărbătesc, celalt pentru cei de sex feminin, fiind ambele legate între ele cu un pavilion central, care poate adăposti până la 300 orbi. Ceva mai departe se află localul frînghieriei cu diferite ateliere. Costul acestor clădiri se proiectase în limita sumei de 500.000—550.000 lei. Fondul nefiind însă îndestulitor, M. S. Regele a donat azilului orbilor jumătate milion lei în luna Noembrie 1909, astfel că în anul 1910 s'a putut continua clădirea, ear în toamnă orbi au putut fi mutați în noul lor locaș.

În 1910 au fost 117 interni orbi și 43 externi orbi (din cari 4 profesori).

Relativ la organizarea și instrucțiunea intelectuală și profesională din Azil, vedem că la început se învăța numai scrisul și cititul tiparului Braille și a celui cu acul, apoi cantul și muzica, limba esperanto și gimnastica. Ca lucru manual orbi erau ocupați la: împletirea paielor pentru scaune, fabricarea de perii, facerea paielor pentru coșuri, frînghierie, țesătorie, mașina de tricotaj, pantofarie, turnătorie de plumb, împletit de rogojină, cismărie și tipografie. În noul local s'a lucrat: împletirea paielor pentru scaune, lacerea coșurilor, fabricarea periiilor, frînghierie, țesătorie, pantofi de bete, plumburi și covorașe; apoi s'au mai înființat dela 1 Octombrie 1910 cursuri primare și de adulți. Învățămîntul muzical și gimnastica deasemenea s'a practicat.

Fazele de organizare prin cari a trecut Instituțiunea reiese și din statutele și regulamentul Fundațiunii. Statutele, semnate de M. S. Regina la 1 August 1907, aveau de scop: a) un complex de cultură intelectuală, corporală și morală, b) o colonie. Societățile regionale aveau statute deosebite de ale Fundațiunii.

Cu ocazia darului regal Azilul orbilor a trecut la Stat, care a prevăzut o sumă anuală de întreținere de 50.000 lei. Regulamentul azilului din 20 Octombrie 1910 prevede: ospitalizarea și întreținerea orbilor din țară, lipsiți de mijloace, ca să poată învăța și exercita o meserie, precum și conducerea azilului de către 5 efori și 1 director.

lapte, dar în urma greutății ce o aspăsa, se așeză jos pe earba verde, mătăsoasă, și fiindcă în dimineața aceia se sculase mai denoapte ca de obicei, acum se simția detot oboșită și istovită, și pentru-aceia fără de veste ațipi cu capul lingă găleată și cu gura întredeschisă.

Păcurarul privi odată înjos din înalțimea cireșului și se înspăimîntă de cele ce vedea: din gura fetei ieșia ceva lung și negru care se întindea înspre găleata cu lapte, apoi earăși se tragea înapoi. O clipă a remas uluit, nu știa ce o să fie. Repede însă ca fulgerul îi trecu prin creeri gîndul că acesta e șarpe. Își adusese amînte că șerpilor trag mortii la lapte și că nu odată i-a văzut el învîrtindu-se pe lingă găleata cu lapte proaspăt; ba odată avea și o oae care se lăsa a fi suptă de șerpi. S'a lăsat atunci de culesul cireșelor și s'a dat încetșor jos din cireș, s'a dat după tulpina lui și privia.

Șarpele ieșia negru scîrbos din gura sărmanei fete și se întindea spre găleată. E adurmia și nu simția nimic; respirațiunea ei asămăna mai mult ca un horcăit. Păcurarului începu a-i bate inima cu putere și aștepta momentul potrivit pentru a-l prinde. Și cînd șarpele își viri capul în găleata cu lapte, el dintr'o săritură și puse mîna pe el și-l ținea zdravăn, dar acesta fiind lunecos, prinse a-i luneca din mîna. Fata se trezi din somn și prinse a se svîrcoli speriată, neștiind ce-i; șarpele se încordase și se trăgea tot mereu în lăcașul lui, ear păcurarul îl ținea ca un desnădăjduit, dar simția cum tot mai îi elunecă din mîni. Cînd era aproape gata să-i scape, îl prinse

După statistica lui Martian la 1860 s'au găsit în Muntenie 7550 orbi și prin analogie putem spune că în toată țara românească au fost aproximativ 15.000 orbi. Înmulțindu-se populațiunea, probabil că numărul orbilor s'a apropiat de 20.000. În țările occidentale s'a constatat că orbi cari au vîrsta pentru urmat școalele primare, adecă dela 6—12 ani, constituie a 10-a parte din numărul total al orbilor, printrumare în țara întregă probabil că numărul ecestor tineri orbi se urcă la aproape 2000.

Din cele de mai sus urmează întrebarea: cari orbi trebuiesc în prima linie ajutați și instruiți? Căci deși idea de a-i aduna pe toți orbi și a forma o colonie, este mare și din cele mai umanitare, totuși în vederea mijloacelor de cari dispunem, ea nu se poate realiza, decit în parte. Rezultatele sînt însă mai mari, dacă se instruesc tinerii orbi, formîndu-le o carieră, fiindcă ei pot deveni producători și își pot asigura existența prin munca lor. Dealtăparte instrucțiunea și întreținerea celor tineri este mai puțin costîșitoare decit a celor adulți, al căror viitor este mult mai scurt.

Din cele de mai sus rezultă că în prima linie se impune educația celor tineri, ear în a 2-a linie ateliere unde să poată să-și câștige existența cei cari și-au format cariera. În țările mai civilizate proporția între instituțiile de întreținere și cele de educație este de 1:14, ceiace confirmă părerea de mai sus; ear proporția între cei cari fac studii și ceice se ocupă cu meseriile, este de 1:9.

În Norvegia, și în unele provincii din Germania și Elveția, azilele de orbi sînt așa de numeroase, încit li-s'a impus orbilor prin lege învățămîntul obligator. Aceste azile sînt organizate după același plan ca și școalele primare publice. Prof. de oculistică Dr. Fick din Zürich recomandă, ca în lipsă de asemenea azile, tinerii orbi să urmeze în școalele primare cu ceilalți copii, unde pot învăța mare parte din ceiace li-se predă celorlalți.

În străinătate orbi cu mijloace sînt primiți în asemenea institute contra unei plăți și cred că ar fi nimerit să se procedeze și la noi în acest mod.

„La maison des Aveugles de La Societé V. Haüy” dă și consultații pentru bolnavi de ochi, ear la Lausanne azilului de orbi este alipită și o clinică de ochi, cari au dat bune rezultate morale și materiale. Cred că așa ceva s'ar putea introduce și la noi.

Intr'un asemenea memoriu se impune o analiză a cheltuelilor anuale, a costului întreținerii fiecărui orb, a personalului necesar pentru îngrijirea și instrucțiunea orbilor, etc. dar din cauză lipsei datelor necezare, n'am putut să ating aceste chestiuni.

Dr. Gh. Crăiniceanu,
medic oculist.

de după cap cu poala cămeșii și tragea de el încet și cu băgare de seamă. Deastădată șarpele nu-i mai alunecă din mîni, ci se încorda tot mai tare, cauzînd dureri grozave sărmanei fete. Și tragea el mereu, ear fata se svîrcolia, înebunită de spaimă și durere. Și după o luptă cuadevărat eroică, scoase din fată șarpele, lung și scîrbos, și-l aruncă pe earba verde. Fata leșinase.

Șarpele, un șarpe nu atît de gros pecit era de lung prinse a-și căuta un adăpost prin earbă, dar flăcăul nu-i dete răgaz, ci izbindu-l de mai multeori cu o măcină, îi zdrobi capul. Fata tot nu-și veni în simțire, o luă flăcăul atunci de peste mijloc și porni cu ea în vale la părau. O stropi mai de multeori cu apă, până aceasta își veni în fire. Despre cele întimplite ea nimica n'a știut, ear cînd i-le povesti păcurarul, odată se scutură și earăși i-se făcu rău.

Și vedeți, măi fraților, așa își încheiasă moșneagul povestirea, ce a fost instare să facă o vadană, să-i dea fetei să inghită un șarpe?... Mă, dar aia n'a fost muere, ci a fost curat crucealbată... Moșneagul mai bău un păhar de vin și earăși a mai zis: și știți voi cine a fost flăcăul și fata?... Eu și baba mea...

Era tîrziu cînd ne-am depărtat de la sațra. Luna strălucia în întreaga ei splendoare, privighitoarea cînta în tufișurile de liliac înflorit, ear vioara țiganului suspina lin și domol în tainica noapte.

(Fine).

IGIENĂ.

Traiul săteanului nostru.

Am atins în prima parte a acestui articol, în treacăt, bineînțeles alimentațiunea țaranului nostru. Chestiunea, cutoatecă e cunoscută, este încă întotdeauna interesantă. Să ne oprim deci puțin...

Săteanul nostru se hrănește insuficient. Este deajuns să cerceteze cineva între altele lucrarea d-rului Lupu și se va convinge. Pricina pentru care țaranul mănincă prost, este în primul rând reaua stare economică în care să găsește. S'a zis și s'a repetat: Țăranii postesc pentru că nu au ce mânca!..

Dar într'o mică măsură mai e ceva, căci cine n'a văzut sătenii cuprinși, percepători, și chiar preoți și învățători, cari se hrănesc totașa de primitiv ca cei mai nevoiași țărani. Trebuie căuta această în lipsa unei tradiții sau ca să zicem așa, a unei educațiuni alimentare... Inadevăr, ei se hrănesc cum au apucat dela părinți. „Eată și aci făgașul străbunilor! Cită deosebire dela noi la alte popoare. Este cunoscut de pildă faptul că sătenilor austriaci și Germani, chiar celor mai nevoiași nu le lipsește niciodată supa, rasolul și cartofii. Așa s'au hrănit și strămoșii lor. La ei corpul se trezește, cu lapte, pină, unt etc... la noi cu mămăligă și cu bors de leuștean.

Lipsa tradiției sau a unei educațiuni alimentare explică și faptul că sătenii cu dare de mină nu sînt obicinăți să cheltuiască aproape nimic pe de-ale mîncării, cutoatecă ar putea, ci se mulțumesc, aproape exculiv, cu ceiaze găsește de obicei în gospodărie. În legătură cu acestea trebuie pusă și zicatoarea: stomahul nu are fereastră, să se vadă dacă e plin ori deșerat.

Se înțelege de sine, că înoptriva primei și celei mai însemnate cauze a relei alimentațiuni a săteanului nostru, medicul rural nu va putea face mare lucru, sau mai bine zis: nu va putea face aproape nimic *singur*. În privința celei de două, a lipsei unei îndrumări a alimentațiuni, rolul lui e covârșitor. Numai el poate fi adevăratul învățător al săteanului. Sarcina lui va fi grea, căci nu va avea de adus numai cunoștințe noauă ci va trebui să libereze mințile de prejudecăți străvechi. Cîți medici vor înțelege adevărata lor chemare.

* *

Cînd ai prilejul să cunoști în amănunte viața țaranului nostru, și cudeosebire alimentațiunea lui, fără să vrei îți vine în minte o întrebare: Cum, poporul acesta care muncește așa de mult și și care se hrănește așa de puțin, care trăiește în în lăcuințe insalubre, care e minat de boale cronice, cari lovesc mai multe generațiuni, cum poate acest popor să mai aibă încă cunoscuta-i putere de muncă, cunoscuta-i rezistență, cum se poate găsi încă în mijlocul lui foarte multe staturi frumoase, corpuri voinice și mlădioase, inteligente admirabile?

Răspunsul s'a dat demult: Vitalitatea extraordinară a acestui neam. Dar acum trebuie să înțelegem această putere de viață... În ce rezidă ea? Poate este vorba de o energie principală a celulelor, energie nervoasă, care compensează insuficiența materiei? Or care ar fi însă izvorul acestei puteri de viață, sînt semne de istovire și îmbătrînirea timpurie a săteanului nostru...

Nădăjduim că aceste semne, dacă există, sînt abia la început, dar este sigur că nu vor întârzia să se arate dince-în-ce mai mult, dacă vor dăinui aceleași rele condițiuni de viață. Se impune deci o stabilire a răului cît este încă vreme... Aceasta trebuie să preocupe pe ocîrmuitori; și vor trebui avute în vedere toate laturile problemei. Mediul social și boala, constituind un cerc vîrtos din care nu poți ieși. Activitatea sanitară a guvernelor nu trebuie să rămînă numai pe terenul medico-igienic, ci va trebui să treacă și pe cel social. Acest adevăr, banal astăzi, a avut la noi cea mai dureroasă confirmare practică:

Direcțiunile noastre sanitare trecute, rămîniud aproape exclusiv pe terenul medico-profesional, nu au reușit a scorbri cu nimic, cu toate laudabilele lor sforțări, nici curba mortalității, nici pe aceia a morbidității.

Eată de ce o îndrumare sanitară rațională, trebuie să fie în primul loc socială și igienică, și numai în al doilea rînd, medicală și administrativă.

Dr. R. Moise.

ECONOMIE.

Din minunile cooperativei.

De aci am mers la bancă unde am văzut planul palatului băncii, registrele, biblioteca, care înafară de cărți, numai ziare și reviste primește vreo 60, dintre cari cele mai multe franțuzești și nemțești. Bilanțul băncii, care se încheie în fiecare seară, avea la operațiuni peste 11 milioane încasări și vreo 10 milioane plăți. Am văzut planul moșiei băncii și relația din care se vede că suprafața ei e aproape de 10 mii de pogoane. Mi-a spus felul întrebunțării ei: munții și-i va exploata banca, ca orce proprietar de moșie, partea de cultură din țară a vîndut-o la locuitori cu prețul maximum până la 200 lei pogonul, plătit în rate și nedînd niciunua mai mult de trei pogoane, spre a ajunge cît la mai mulți, — plaiul e lăsat spre pășunare gratuit și învoește locuitorii la lemne cu 3 (trei) lei anual pentru cei cu brațele și 5 (cinci) lei pentru cei cu boii, adevă abea plătesc locuitorii un car de lemne! Lemnele căzute, uscate, etc. din pădurea oprită, earășii le vinde la locuitori după un preț anume stabilit, care abia reprezintă a cincea parte din valoarea reală a lemnului. Mi-a arătat diferite dosare, dintre cari într'unul era o corespunță comercială cu „Creditul Lionez”, cea mai mare instituțiune financiară din lume, cu un fond de rezervă de un miliard. Am văzut statul personal după care se servesc salarii lunare de peste 1300 lei, dintre cari 200 lei unui pomicultor; am văzut că era amendat cu 20 lei un funcționar pentru neglijență.

Afît de mult se ține la mersul regulat al lucrărilor. Domnul Brezulescu nimic nu-i scapă din vedere. Un funcționar a fost amendat pe loc pentru că dăduse împrumut un ciocan revolver și pe care nu l-a găsit la locul său!

Banca, fapta sa, cumpărarea unei moșii de 10.000 pogoane, mijloacele cele mari de cari dispune banca, grație agerimeii de minte a d-sale, face ori pe cine se creadă în realizarea celorlalte proiecte îndrăznețe. Puterea cea mare a apei Gîlortului va fi înhămată la serviciul omului și bogățiile munților date în folosul lui.

Iată ce a lucrat și ce a proiectat pentru a lucra tînărul Brezulescu la Novaci, care n'are 30 de ani de vîrstă.

Tineri, poate mulți, cari ca și dînsul ați văzut după culmile Sorbonei cele mai înalte luminișuri ale științei, luați pildă dela d. Brezulescu, care nu s'a rușinat de locul său, și sfințiți-vă și voi locurile cari v'au produs! El, deși dotat cu o inteligență și o energie extraordinară, cu o cultură vastă, el cum zisei, nu s'a rușinat a se sălășli în satul său natal, punîndu-și puterea sa intelectuală și cultura în serviciul consătenilor săi pentru a le îmbunătăți soarta. I-s'a oferit posturi și situații la București, — dar toate le-a refuzat pentru... Novaci!

(V. Naț.)

G. P. B.

(Fine).

CRONICA.

Ruga împreună cu petrecere populară a măestrilor gr. or. rom. din *Oravița-rom.* va avea loc în Curtea bisericii ort. mine și poimîne, adevă în Dumineca și Lunia Rusalelor.

La *Recița-mont.* a fost ales director al nou înființatei bănci rom. „Berzava” fruntașul d-nul *Gligore Pocreanu* binecunoscut Românilor din acele părți. Sincere felicitări!

Braii Români-Olteni (Bufanii din *Ciclovamontană*) vor avea o frumoasă sărbătoare culturală Duminecă după Rusale la 5/18 Iunie 1911. „Reniunea de cîntări și citire” din aceasta localitate arangează un mare festival împreună cu sfințirea steagului societății, la care vor coopera și cele trei choruri romînești din *Oravița*. Programul bogat și variat îl vom da în numărul viitor.

Cazul dela *Dalboșet*, unde un jandarm a omorît pe feciorul *Adam Curița* înaintea primarului, e din cale afară revoltător.

În Italia e pe cale a se desființa cauția ofițerilor, putîndu-se căsători toți ofițerii cari au implinit 25 de ani, cerînd numai aprobarea regelui.

Martî a fost înmormîntat aici măcelarul *Franz Regner*. Odihniască în pace!

Simpaticul director al liceului rom. din *Beiuș*, *Vasile Dumbrava*, a încetat din viață. Fie-i memoria binecuvîntată!

Funcționarul de poștă *Mihail Bus* s'a logodit cu d-șoara *Aranka Mark*. Felicitări!

Ceice vor participa la marea adunare populară din 15 c. n. la *Lugoj*, se pot adresa pentru cortele la d-nul adv. *Dr. Cornel Jurca*.

Cursurile de vară la *Vălenii-de-munte* se vor începe, ca todeauna, la 1 Iulie v. c.

La inaugurarea palatului Camerei de comerț din București au vorbit M. S. Regele Carol, ministrul *Nenițescu*, primarul capitalei *Hagi Teodoraky* și directorul *Blank*.

Tinerimea rom. din *Iladia* invită la Concertul ce-l va da mine în Dumineca Rusalelor în sala Ospătării D. Corcanu.

Tinerimea rom. din *Vărădia* aragează mine Duminecă, Concert și teatru în Ospătaria V. Cipu.

Dumineca trecută în hotarul *Dognecei* un șumar, originar din *Iladia*, a slobozit un glonte într'un braconier (*Raubschütze*), nimerindu-l în umăr. Braconierul, un băiat ca de vr'o 17 ani, adunîndu-și restul puterilor, a împușcat pe șumar, lăsîndu-l jos grămadă. Braconierul încă se luptă cu moartea. Cită crudelitate! Cum se împușcă Români, și pentru ce motive, Dumnezeule!

Harnicul chor „*Doina*” din *Turnu-Severin* va da mine, în Dumineca Rusalelor, un mare concert la *Orșova*, sub conducerea inimosului profesor *I. St. Paulianu*.

Savantul profesor rom. *N. Iorga* și-a ținut discursul de recepție la Academia română, vorbind despre „cele două concepții din istorie: școala romantră și școala critica”. L-a salutată, în numele Academiei, d-nul A. D. Xenopol.

La *Gratz* a murit de holeră un funcționar postal, ear la *Veneția*, scriu foile că bîntue holera în mod epidemic.

La festivalul de flori din *Viena* d-șoarele *Morariu* și fratele lor au participat în costume naționale într'un automobil, decorat frumos cu flori naturale, și condus de d-șoara *Elena Morariu*. Acest automobil, plăcînd de minune *Venezilor*, a fost și premiat de juriu.

În șantierul naval din *Turnu-Severin* se va construi un nou remoncher român, avînd o forță de 1500 cai.

La 28 Mai c. s'a ținut aici o consfătuire în scopul de a se înființa o societate a proprietarilor de vite. Subprefectul a făgăduit tot ajutorul posibil.

100 de acții anunțate în numărul trecut (ale d-nului *Const. Burdea*) sînt de vînzare la d-nul adv. *Dr. Kalkbrenner*.

Marele bioscop american „*Colosseum*” va sta aici în *Oravița* încă vr'o 2-3 săptămîni.

Pentru îngrășarea vitelor, se capătă un admirabil praf, ce se pregătește aici în *Oravița* în farmacia „*La Sf. Gheorghe*”. Leacul acesta îngrășă caî, vite cornute și porci, apărînd animalele preventiv de orce boale.

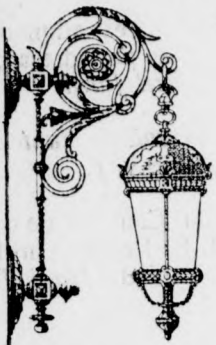
Bibliografie.

La Administrația noastră se află de vînzare următoarele cărți:

Dr. *Iosif Popovici*: Bocetele românești . . . — 80
 „ ” „ Balade populare din Banat 1-80
Gheorghe Jianu: Potpourri 1—
 Dr. *I. Fometescu*: Creșterea igienică a copiilor — 25
Nicolae Firu: Monografia bisericii ort. rom. din *Oradea-mare* 1—

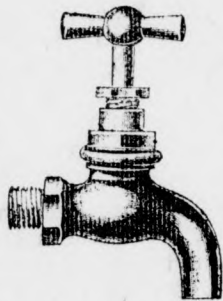
Editor-proprietar: *Gheorghe Jianu*.
 Redactor-responsabil: *Ilie Oravițanu*.

In atelierul artistic al lăcătușului
Rudolf Dworzak
din Oravița (îngă „Oraviciana“)

se pot comanda, pe
îngă garanță,
orice lucrări
de bransă,
cu prețuri ==
== moderate.

Instalațiune
de apaducte.

Reparațiuni
efectuate cu
promptitudine.

Premiat cu marele premiu Grand Prix.

Cine dorește să aibă o față albă
ca laptele, să folosească **crema
americană, pudra americană**
și **săpunul american**, care de-
partează de pe față și de pe mini
orcelul de pete, și întrece toate
mijloacele de acest fel, întrebun-
tate pân'acum. Se capătă la:
Apoteca Sfântul Gheorghe
în **Oravița** (peste drum de
prăvălia R. Goldstein).
Prețul unui borcan de cremă ame-
ricană 1 coroană. Prețul pudrei
americ. 1 cor. 50 fil. Prețul săpu-
nului americ. 80 fil. Incontra
durerii de dinți mai bune sint pi-
căturile americane. Prețul 1 cor.

Valea „Bányavölgy” loc pentru vilegiatură și scaldă Kneipp în Oravița (Banat)

e situată sub Marilla în mijlocul unei păduri
întinse cu brădet.

Aer bogat în ozon, fără praf, și apă excelentă de
izvoare. Salon de muzică și de lectură, muzică în
parc, locuri admirabile pentru excursii. Diferite
cure de apă rece. Dușuri-Kneipp, massage și
electrizări pentru îmbolnăviri ale sistemului ner-
vos, cum și pentru îmbolnăvirea vaselor inimii
singelui, a organelor de mistuire și resuflare
(astma) reumatism, boale femești, dureri de be-
șică și de rărunchi etc.

Medic curant: Dr. Ludovic Méhes (român).
Pension complet (vipt, locuință și serviciu): la zi,
dela 4 coroane în sus.

Saisonul: dela 1 Mai până la 30 Septembre.
Prospecte (și în limba română) se capătă la

Direcțiunea băilor „Bányavölgy”
în Oravița.

In prăvălia lui **I. HAMBURGER**

(Casa Klein) în Oravița
se capătă

Ciment foarte bun din Beocin
cu preț moderat.

Econoamă

O femeie română, văduvă fără familie, (in-
teligentă) dar lipsită de mijloace, în etate
de 45—48 ani află îndată aplicare ca eco-
noamă la un preot văduv fără familie.
A se adresa la administrațiunea foaiei „Pro-
gresul” sub numele „Simplex”.

Senzație! O mare noutate!

Eufon

Mașină de vorbit, fără tolcer.

Tolcerul sunetului lipsește, fiind înlocuit
printr'un fund de rezonanță,
prin ceiace s'a dobândit o reflectare natu-
rală, înlăturându-se din acest Eufon sune-
tul supărător. — Prospecte gratis și franco.
In depozit aparate de 12 tipuri, dela cele
mai ieftine, până la cele mai fine, începînd
dela 50 cor. însus. Mare asortiment în plăci
duble, cum și în diverse ace pentru Gramofoane.

M. Atzinger & Comp.
Oravița.

La

Tipografia „Progresul”

în Oravița

se capătă

toffelul de tipărituri,
cu prețuri absolut solide.

La Banca „Plugarul” din Cacova

s'au făcut mari schimbări.

Banca „Plugarul” a devenit adeverata bancă a plugarilor, că ea are la conducere mai mult plugari.
Banca „Plugarul” e unica bancă care conduce gratuit asigurarea de vite a plugarilor.
Împrumuturile cele mai ieftine se pot face la banca „Plugarul” din Cacova.
După depunerii camăta mai mare banca „Plugarul” din Cacova o plătește?

Imprumuturi li-se dau plugarilor de-acum înainte cu
următoarele condițiuni:

- a) Pe obligațiune cu intabulare în locul prim cu 60%
- b) Pe cambii " " " " 61/20%
- c) " " " " al doilea " 70%

Depunerii se primesc la „PLUGARUL” dela 1 cor.
în sus. Se plătește camăta 5—5 1/2 și 60%
după mărimea sumei și după condițiile de depunere.
Darea de venit banca o plătește.

Asigurarea de vite Fie care plugar cu suma de
2 fil. după 100 cor. la an,
poate să-și asigure vitele încontra pagubelor, ba capătă
doctor, oltuit, și medicină, gratuit. Sint înscriși până
acum 900 frați plugari din 22 comune. S'au desbăgubit

în anul 1909 pentru boi, vaci, cai, viței la 101 membri
în preț de 20 mii cor.

Asigurări de viață se pot face în condiții favo-
rabile la banca „Plugarul”.

Acții și Losuri de tot soiul, cumpără banca „PLU-
GARUL” cu prețurile cele mai
mari; cumpără și vinde realități și unelte agronomice.

Vin, răchie foarte bună, de prune, moale sau pre-
friptă, se capătă la banca „PLUGARUL”.

Spirit rafinat, și spirit pentru preparat răchiu de
bucate, se capătă la fabrica băncei
„PLUGARUL” în Surducul-mare.